Lietas Nr. A420235525
A42-00838-26/28
ECLI:LV:ADRJRIT:2026:0401.A420235525.2.S

Administratīvā rajona tiesa

Rīgas tiesu nams

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2026. gada 1. aprīlī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Karolīne Kalvāne,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz/Persona A/ (/Persona A/) pieteikumu parlabvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /Persona A/ tiktu piešķirta Latvijas Republikas valsts vecuma pensija.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja /Persona A/ (/Persona A/) 2025. gada 8. jūlijā vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – aģentūra) un atsauca savu parakstu uz iesnieguma par Krievijas Federācijas pensijas piešķiršanu, vienlaikus lūdzot piešķirt Latvijas Republikas valsts vecuma pensiju, jo Krievija neizmaksā pieteicējai piešķirto pensiju.

Aģentūras 2025. gada 8. augusta vēstulē pieteicējai norādīts, ka no 2011. gada 22. decembra viņai piešķirta Krievijas pensija, tai skaitā par apdrošināšanas periodiem, kas uzkrāti Latvijas Republikā līdz 2002. gada 1. janvārim. Līdz ar to apdrošināšanas periods līdz 2002. gada 1. janvārim nevar tikt ņemts vērā Latvijas Republikas pensijas aprēķinā. Paraksta atsaukšanai nav tiesiskas nozīmes, jo atteikšanās no Krievijas pensijas vai tās izmaksas pārtraukšana nerada tiesības uz Latvijas Republikas pensiju. Gadījumā, ja persona zaudē/maina Krievijas pilsonību, var tikt izskatīta iespēja piešķirt Latvijas Republikas pensiju.

[2] Nepiekrītot Lēmumam, pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu. Pieteikumā norādīts, ka pieteicējai Krievijas pensija piešķirta samazinātā apmērā. Pieteicēja to nav saņēmusi no 2024. gada decembra līdz 2025. gada augustam. Krievija nepilda starptautisko līgumu sociālās drošības jomā. Līdz ar to ir aizskartas pieteicējas cilvēktiesības. Pieteicēja veica sociālās iemaksas Latvijā 38 gadus.

Tā kā starptautiskais līgums netiek pildīts, pieteicējai ir tiesības atkāpties no veiktās izvēles par labu Krievijas pensijas saņemšanai. Pieteicējai ir tiesības uz Latvijas pensiju neatkarīgi no viņas pilsoniskās piederības,

ievērojot diskriminācijas aizlieguma principu. Tā kā pieteicējas izvēle nostāda viņu nelabvēlīgā tiesiskā situācijā, pieteicējai pienākas Latvijas pensija. Pieprasot pensiju no citas valsts par 13 apdrošināšanas gadiem, pieteicēja nebija uzlikusi slogu Latvijas budžetam. Pretēji likuma ,,Par valsts pensijām" 8. pantam aģentūra liedz pieteicējai saņemt apmēra ziņā lielāku pensiju.

[3] Aģentūra rakstveida paskaidrojumā pieteikumu uzskata par nepamatotu un lūdz to noraidīt, pamatojoties uz vēstulē ietvertajiem argumentiem. Papildus atbildētāja norāda, ka, piešķirot pieteicējai Krievijas pilsoņa pensiju, nav piemērojama apdrošināšanas periodu summēšana. Neviena tiesību norma neparedz atteikšanos no Krievijas piešķirtās pensijas, kā arī nav paredzēta iespēja apturēt tās izmaksu, lai izmantotu iespēju saņemt izdevīgāku citas valsts pensiju. Jautājumu par Krievijas pensiju pieteicējai ir jārisina atbildīgās Krievijas iestādēs. Pieteicēja nepamatoti atsaucas uz likuma ,,Par valsts pensijām" 8. pantu, jo tas ir piemērojams tikai gadījumos, kad personām pienākas dažādas Latvijas valsts pensijas.

Kaut arī pieteicēja ir sasniegusi Latvijas vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu, viņai nav nepieciešamā apdrošināšanas stāža tās piešķiršanai – 20 gadi. Proti, laikā no 2002. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 3. jūlijam pieteicējas apdrošināšanas stāžs Latvijā ir 7 gadi un 11 mēneši. Pieteicējas veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas kā atmaksu nevar saņemt, jo to neparedz tiesību normas. Pieteicēja nav valsts fondēto pensijas shēmu dalībniece.

[4] Pieteicēja papildu paskaidrojumos norāda, ka aģentūra diferencē pieteicējas tiesības uz sociālo nodrošinājumu, pamatojoties uz viņas pilsonību. Likuma ,,Par valsts pensijām" 8. pants ir vērsts uz personas sociālo interešu aizsardzību, taču aģentūra to interpretē nepamatoti šauri, uzskatot, ka tā neattiecas uz starpvalstu attiecībām.

Ņemot vērā Krievijas ilgstošos starptautiskā līguma pārkāpumus, aģentūrai nav tiesību turpināt piemērot pieteicējai nelabvēlīgu regulējumu. Saskaņā ar 1969. gada Vīnes konvenciju par starptautisko līgumu tiesībām 60. pantu būtisks un sistēmisks līguma pārkāpums dod otrai pusei tiesības izbeigt līguma piemērošanu attiecīgajā daļā. Ja Krievija nenodrošina pieteicējas tiesības uz pensiju, aģentūra nevar atsaukties uz starptautisko līgumu kā pamatu pieteicējas pamattiesību ierobežošanai. Pieteicējas izvēle nevar viņai liegt pamattiesību aizsardzību, ja faktiskie apstākļi būtiski mainās. Aģentūra nav novērtējusi pieteicējas ieguldījumu Latvijas sociālās apdrošināšanas sistēmā.

Motīvu daļa

[5] Lietā ir strīds par to vai pieteicējai ir tiesības saņemt Latvijas Republikas valsts vecuma pensiju.

[6] Pieteicēja 2011. gada 22. decembrī ir iesniegusi iesniegumu Krievijas Federācijas pilsoņa pensijas piešķiršanai saskaņā ar Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgumu par sadarbību sociālās drošības jomā (turpmāk – Līgums) noteikumiem. Krievijas Federācijas pensija pieteicējai tika piešķirta no 2011. gada 22. decembra un notika tās izmaksa ar aģentūras starpniecību. Pieteicējas apdrošināšanas stāžs Latvijas Republikā no 2002. gada 1. janvāra ir 7 gadi un 11 mēneši.

Līguma 25. pants noteic, kādā kārtībā piešķir un izmaksā vecuma pensiju, ja tiesības uz to ir radušās pēc Līguma stāšanās spēkā, kā tas ir arī izskatāmajā gadījumā.

Atbilstoši šā panta pirmajai daļai persona var pieprasīt pensijas piešķiršanu pēc Līguma noteikumiem, kas nodala katras valsts atbildību par personas uzkrātajiem apdrošināšanas periodiem. Savukārt atbilstoši panta otrajai daļai persona var izvēlēties pensijas piešķiršanu tikai saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras pilsonis tā ir, nepiemērojot Līguma noteikumus. Taču šādu izvēli personas var izdarīt tikai vienu reizi, proti, tā ir galīga un nav pārskatāma.

Tiesa konstatē, ka izskatāmajā gadījumā pieteicēja, būdama Krievijas Federācijas pilsone, ir izdarījusi izvēli saņemt Krievijas pensiju saskaņā ar Krievijas tiesību aktiem, nepiemērojot Līguma noteikumus (*lietas 44. lapa*).

Kā to tiesai iesniegtajā paskaidrojumā pamatoti un atbilstoši judikatūras atziņām norādījusi aģentūra, Līguma pārejas noteikumos paredzētā iespēja izvēlēties saņemt pilsonības valsts pensiju saskaņā ar tās tiesību aktiem, nepiemērojot Līguma noteikumus, nozīmē arī to, ka pensija tiek piešķirta par to laika periodu, kas paredzēts šīs valsts tiesību aktos jeb, citiem vārdiem sakot, pilsonības valsts atbild par pensijas piešķiršanu par to laika periodu, ko noteic tās tiesību normas.

Krievijas tiesību normas paredz, ka pensija tiek piešķirta par periodu līdz 2001. gada 31. decembrim. Tas savukārt nozīmē, ka Latvijas vecuma pensija atbilstoši Latvijas tiesību normām var tikt piešķirta, ņemot vērā tikai tos apdrošināšanas stāža periodus, kas personai ir uzkrāti pēc 2002. gada 1. janvāra. Proti, Latvija nav atbildīga par personas darba stāžu līdz minētajam datumam, jo par to atbilstoši Līgumam atbildīga ir Krievija. Jautājumā par minēto tiesību normu interpretāciju ir izveidojusies stabila Senāta judikatūra (*sk. Senāta 2016. gada 19. decembra spriedumu lietā Nr. SKA-993/2016 (A420421913), 2016. gada 23. decembra spriedumus lietā Nr. SKA-1386/2016 (A420367514), lietā Nr. SKA-1154/2016 (A42042514) un lietā Nr. SKA-1189/2016 (A420389714), kā arī 2017. gada 21. aprīļa spriedumu lietā Nr.SKA-755/2017 (A420341614)*).

Tā kā pieteicēja ir izdarījusi izvēli saņemt Krievijas pensiju saskaņā ar Krievijas tiesību aktiem, nevis Līguma nosacījumiem, secināms, ka pieteicējai Latvijas vecuma pensija piešķirama, ņemot vērā apdrošināšanas stāža periodus, kurus pieteicēja uzkrājusi pēc 2002. gada 1. janvāra. Secīgi lietā nav pamata piemērot Līguma nosacījumus, kas attiecas uz pensijas aprēķinu, jo tieši pieteicēja, piesakoties Krievijas pensijai, izvēlējās Līgumu nepiemērot.

[7] Pieteicēja uzsver, ka viņas apdrošināšanas stāžā, nosakot tiesības uz Krievijas pensiju, nav ņemts vērā laika periods no 1991. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 1. janvārim.

Tomēr tiesa norāda, ja persona izdara izvēli saņemt Krievijas pensiju saskaņā ar Krievijas tiesību aktiem, aprēķinot Krievijas pilsoņa pensiju tiek ņemts vērā apdrošināšanas stāžs līdz 2001. gada 31. decembrim, un par šo apdrošināšanas periodu ir atbildīga Krievija (*sk. Senāta 2020. gada 6. augusta rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKA-1153/2020 (A420256218)*).

Jautājums par apdrošināšanas stāža periodu, kas pieteicējai bija uzkrāts līdz 2002. gada 1. janvārim, aprēķinot Krievijas pensijas apmēru, ir adresējams Krievijas kompetentajai iestādei. Arī saskaņā ar Senāta atziņām tas, ka pēc Krievijas tiesību normām kāds nodarbinātības periods laikā līdz 2002. gada 1. janvārim netiek ņemts vērā, nav pamats šādus atsevišķus periodus atkārtoti vērtēt atbilstoši Latvijas tiesību normām (*sk. Senāta 2016. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-993/2016 (A420421913) 11. punktu, 2024. gada 24. oktobra rīcības sēdes lēmuma Nr. SKA-792/2024 (A420142523) 2. punktu*).

[8] Pieteicēja norāda, ka vēlas atsaukt savu parakstu uz iesnieguma par Krievijas pensijas saņemšanu. Faktiski pieteicēja vēlas atteikties no Krievijas Federācijas pensijas un turpmāk saņemt Latvijas valsts vecuma pensiju.

Tiesa paskaidro pieteicējai, ka paraksta atsaukšana šajā gadījumā nav iespējama, jo pieteicējas izdarītā izvēle saņemt Krievijas Federācijas pilsoņa pensiju ir galīga un nav pārskatāma. Pieteicēja par to bija informēta, kad parakstīja iesniegumu Krievijas Federācijas pilsoņa pensijas saņemšanai, kurā ir tieši norādīts, ka persona ir informēta un piekrīt, ka izvēle piešķirt pensiju saskaņā ar Līguma 25. pantu ir galīga un nav pārskatāma.

[9] Pieteicēja iebilst pret to, ka iesniegumā ir izdarīti labojumi un apšauba tā autentiskumu.

Tiesa šo pieteicējas argumentu vērtē kritiski, jo pieteicēja visus šos gadus neiebilda tam, ka ir saņēmusi Krievijas Federācijas pilsoņa pensiju. Pieteicēja iebildumus par Krievijas Federācijas pilsoņa pensiju ir cēlusi tikai tagad, kad ģeopolitiskās situācijas dēļ ir bijusi kavēta tās izmaksa. Līdz ar to tiesai neliekas ticami un pamatoti pieteicējas apsvērumi, kas apšauba iesnieguma juridisko spēku.

[10] Pieteicēja pieteikumā ir izteikusi lūgumu atmaksāt viņas veiktās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.

Tiesa norāda, ka Latvijā pensiju 1. līmeņa uzkrājumu, kas ir virtuāls valsts reģistrēts sociālās apdrošināšanas kapitāls, pirms pensijas vecuma sasniegšanas izņemt nav iespējams. Tas tiek indeksēts un izmantots pensijas apmēra aprēķināšanai, sasniedzot pensionēšanās vecumu. Uzkrājums nav mantojams, un to nevar izņemt vienā summā. Šādu iespēju neparedz tiesību normas.

Pavisam nesen Latvijas Republikas Saeima izskatīja iespējamos grozījumus tiesiskajā regulējumā, lai personas varētu saņemt to veiktās valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas. Tomēr šāds likumprojekts šobrīd netika atbalstīts (https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/05.03.2026-saeima-noraida-ieceri-priekslaicigi-izmaksat-2-pensiju-limena-uzkrajumus.a637473/).

[11] Rezumējot iepriekš teikto, kā arī to, ka pieteicējai nav uzkrāts Latvijas Republikas valsts vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamais apdrošināšanas stāžs, pieteicējas pieteikums nav pamatots un ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 251. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /Persona A/ (/Persona A/) pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /Persona A/ tiktu piešķirta Latvijas Republikas valsts vecuma pensija.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese K. Kalvāne